

Blekgökingen, en mystisk bedragare

av Urban Wahlstedt

Se på hennes ansikte! Hon kan vara gotiskt svartvit. Eller vad betyder en svart tulpan eller ruter mitt i ansiktet? (Se Fig. 1.) Det handlar om blekgöking alias taksnyltgeting *Dolichovespula adulterina*, som saknar egna arbetare, bygger inga egna bon och är ökad för sitt gökmanér. Hon har ofta tagits på bar gärning i bon av takgeting *D. saxonica*, mer sällan hos nordgeting *D. norvegica*. Därför har hon officiellt blivit kallad taksnyltgeting. Förutom taksnyltgeting, vars blekhet får mig att föredra namnet blekgöking, finns det två ytterligare snyltande arter. Hos alla tre ligger kroppsegmenten mer omlott, vilket gör dem klumpigare men mer skyddade mot stick.

Men vad har hon uppe i de nordiska fjälltrakterna att göra där det inte finns några takgetingar? Nordgeting och tajgageting *D. norvegicoides loekenae*, som finns i fjälltrakterna, är bägge troliga anledningar, eftersom blekgökingsunderarten *D. adulterina arctica* snyltar på tajgagetingunderarten *D. norvegicoides norvegicoides* i Nordamerika.

Hur det går till när den snyltar på den amerikanska *D. arenaria* har studerats i laboratorier, (Greene, A., R.D. Akre & P.J. Landolt). Sålunda tränger sig snyltgetingen in i värdgetingens bo så pass tidigt, att i en del fall, inga arbetare har hunnit bli kläckta. Först attackerar värddrottningen och hennes eventuella arbetare den passivt hopkrupna inkräktaren. Allteftersom attackerna mattas av, ökar gökingens aktivitet. Hon gnider hela boets innandömmen med sin bakkropp. Undersökningar har visat att hennes så kallade Dufours körtel är mycket större än värdartens. Närmaste tiden som följer sammanbor de bägge drottningarna utan större osämja, och allt fler av värdartens arbetare kläcks.

Men nu påbörjar gökingen sin äggläggning och blir alltmer mer aggressiv, knuffar och nafsar allt oftare på värddrottningen som blir allt svagare och så småningom dör. Efter hennes död ökar arbetarnas aggressivitet mot gökingen, vilken även dödar några arbetare. Möjligen rör det sig om sådana arbetare som med utvecklade äggstockar kan lägga ägg, som det blir värdgetingshanar av. Troligtvis dukar gökingen till sist under för arbetarnas angrepp. De ägg som gökingen och vissa arbetare lagt har blivit larver, som arbetarna föder upp till nya gökingdrottningar, gökinghannar och värdartshannar.

Ännu har inga bon av tajgageting rapporterats från Sverige, än mindre sådana, parasiterade av blekgöking. Här finns att göra. I vissa delar av norra Sverige är tajgagetingen riktigt vanlig enligt vad jag fått höra. Hittar man ett bo, så kan man söva ner innevånarna och flytta in boet i en observationsholk som man hängt utanpå fönstret. Den sida på holken som saknar en vägg ska ligga an mot fönstrets glasyta. Ostucken kan man därefter i lugn och ro studera getingarna. Gör man det riktigt trångt för dem, får de inte plats att bygga ytterväggar. Då kan man

Figur 1. Variationer i utseende hos blekgöking, *Dolichovespula adulterina*, (d.v.s. Taksnyltgeting)